

Jak správně nakrmit býložravé plazy v zimě

31.01.2026

Dr. Čermáková

Krmení herbivorů (leguán zelený, trnorepi, většina suchozemských želv) či druhů, kde rostlinná složka představuje významný podíl v krmné dávce (adultní agama vousatá), může především v zimních měsících být pro mnohé nelehkým úkolem. Proto tvoří hlavní složku diety především zelenina, ale o výživové hodnotě bychom mohli v mnoha případech polemizovat. Dnes a denně se setkáváme s nevyhovující skladbou krmné dávky, sdělují nám to klienti v ambulancích nebo se o tom můžeme dočíst na sociálních sítích. Běžně se nabízejí např. jablka, rajčata, ale i piškoty, vajíčka či tvaroh. Rozhodně majitele neomlouvá skutečnost, že výše uvedené položky byly dříve běžně doporučovány v knížkách typu Chováme želvu apod. A už vůbec není omluvou ani fakt, že „jí to přeci chutná“.

Ukázka krmení pro agamy vousaté (klinika v Austrálii)

Na začátek je třeba si uvědomit, z jakých složek se vlastně rostlinná potrava skládá a že není tvořena jen ovocem a zeleninou, což si podstatná část veřejnosti myslí. Hlavní součástí je **bylinná složka** (listy a květy rostlin), která by společně s natí a listy zeleniny a ovoce měla tvořit cca 75 %, na zbytku se pak podílí zeleninové a ovocné plody. A kde je sehnat v zimním období? Určitě je vhodné myslet na zimní zásoby dopředu. V dnešní době ale máme možnost zakoupit velice kvalitní výrobky, které především v případě chovu solitérních jedinců představují ideální řešení.

Antinutriční a nutriční látky

Než začneme sbírat nebo nabízet byliny, je třeba zmínit, nejen jaké druhy jsou vhodné, ale také jaké látky mohou obsahovat, ať už žádoucí nebo nežádoucí.

Kyselina šťavelová váže vápník za vzniku obtížně rozpustných oxalátů, čímž snižuje jeho vstřebatelnost a utilizaci především pro kosti. Z nejběžnějších plodin je to špenát, mangold, rebarbora, červená řepa či

kapusta.

Goitrogeny (strumigenní látky) jsou sloučeniny přirozeně se vyskytující v určitých plodinách, které mohou blokovat vychytávání jódu štítnou žlázou, a tak narušovat syntézu hormonů (T_3 , T_4). To může mít negativní dopad na hladinu vápníku a fosforu v organismu. Typické je to pro nadměrné zkrmování brukvovité zeleniny (brokolice, květák, kedlubna, ředkvičky, řeřicha, j.). U postižených zvířat pak můžeme pozorovat strumu (zvětšená štítná žláza).

Třísloviny mají schopnost srážet bílkoviny, podporují hojení, působí proti průjmům a mají antioxidační a antibakteriální účinky.

Hořčiny jsou přírodní sloučeniny obsažené v různých rostlinách, které jim dodávají charakteristickou hořkou chuť. Mají stimulační účinky na trávení, stimulují apetit a sekreci trávicích šťáv. Ze známých zdrojů je to např. pampeliška, čekanka, pelyněk nebo hořec.

Byliny

Pokud se podíváme, co konkrétně můžeme z bylin nabízet a pochopitelně i sušit, asi nikoho nepřekvapí, že na seznamu bude figurovat **hluchavka bílá, jitrocel, ibišek, pampeliška či mléč**. Příležitostně lze nabízet pro zpestření **kopřivu, bazalku, čekanku, heřmánek, jetel, jahodník, maliník** a mnoho dalších. Často doporučovaný a zmiňovaný ptačinec lze také nabízet, obsahuje třísloviny a vitamín C, ale rovněž saponiny, které mohou vést ke snížené absorpci živin. Podobně je na tom i sedmikráska, které se v sezóně také těší velké oblibě. I u výše zmíněné pampelišky je třeba se vyhnout přerostlým listům díky vyššímu obsahu nežádoucích oxalátů. **Nevhodných** rostlin je celá řada, za zmínku stojí např. **podběl, řebříček či máta**.

Zelenina

Jak již bylo zmíněno, zelenina by měla být podávána jako doplněk. Je to dáno především její obecně nízkou výživovou hodnotou a nevyhovujícím poměrem vápníku a fosforu. Je to ale v mnoha případech i výborný zdroj vody a vlákniny. **Pekingské zelí, pak-choi, čekanka či rukola** se běžně zkrmují, mnohdy nejen v zimních měsících, ale je třeba mít na zřeteli, že obsahují goitrogeny. Ze salátů je nejvhodnější **římský salát** pro vyšší obsah vitamínů a vlákniny, ostatní lze využít spíše k hydrataci díky vyššímu podílu vody, tak jako okurku.

Ovoce

Stejně jako zelenina i ovoce by mělo představovat vzhledem k vysokému obsahu sacharidů především sezónní zpestření. Nadměrné zkrmování by mohlo časem vést k **obezitě**. A v kombinaci s nedostatkem pohybu dochází k tomu, že příjem převyšuje výdej. Z běžných druhů lze nabízet např. **borůvky, jahody, ostružiny, banán či hroznové víno**. Není překvapením, že mezi **nevhodné** druhy ke zkrmení rozhodně patří **avokádo** díky toxinu **persinu**, který obsahuje a který může způsobovat nevolnost, zvracení či průjem. Dále **citrusové plody**, které výrazně odvádějí organismus a mohou rovněž vést k alteraci střevní mikroflóry.

Pacient na hospitalizaci - agama vousatá

Zdravotní komplikace

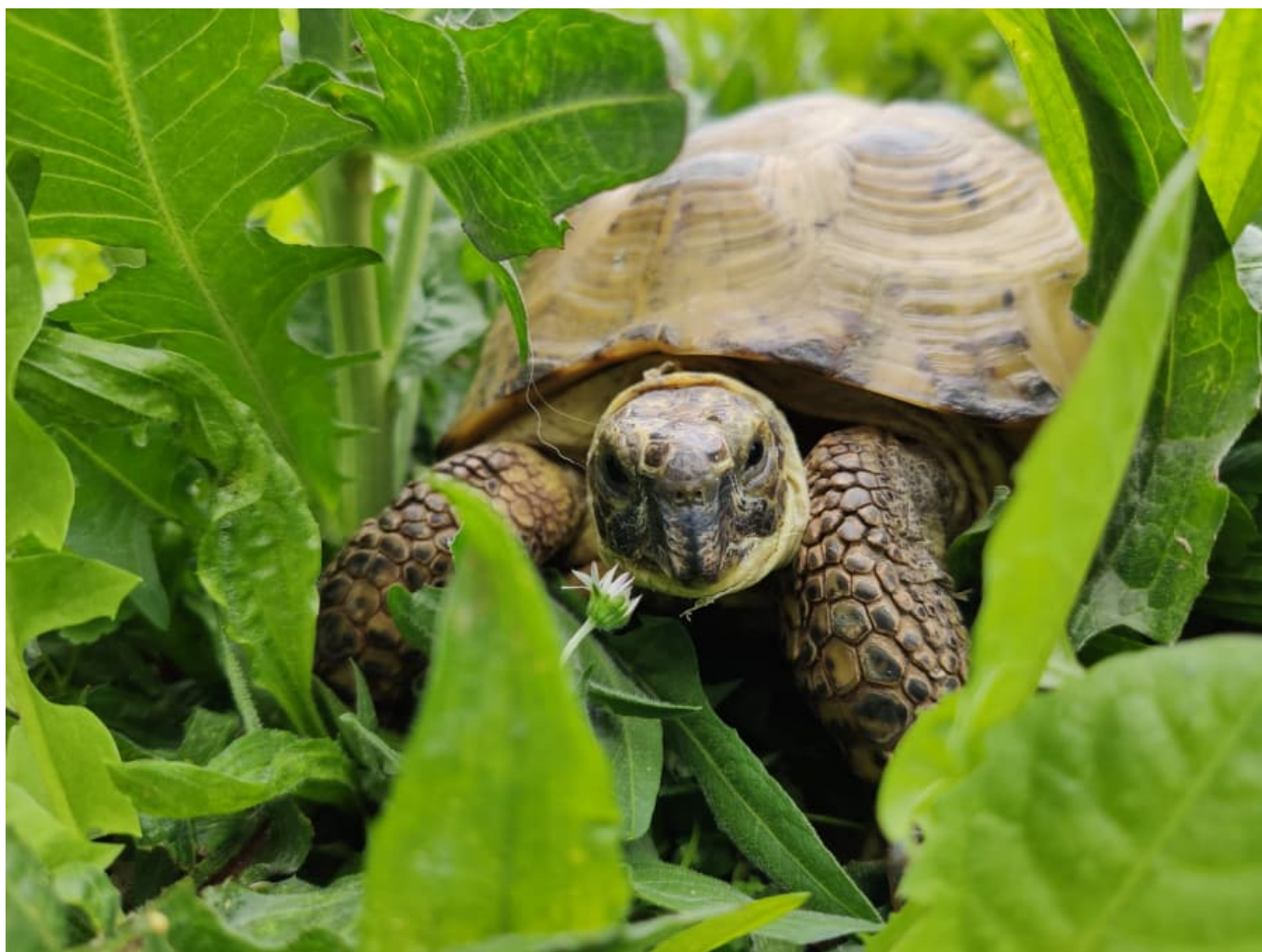
Z vlastní zkušenosti bych ráda zmínila několik případů, kde hrála svou roli nevhodně podávaná potrava. U dvou dospělých leguánů zelených byla zaznamenána **obstipace** zapříčiněná velkým množstvím nestrávených **slupek hroznového vína**. Již v rámci klinického vyšetření byla na obou jedincích patrná celková slabost a alterace vědomí, působili „jako opilí“. Často jsme se v minulosti setkávali s případy, kdy na volno chovaní leguáni zelení aktivně přijímali **psí a** zejména pak **kočičí granule**, které byly volně dostupné v bytě a majitelé o tom pochopitelně ve většině případů věděli. Asi nebude velkým překvapením, že tito jedinci u nás vždy končili **s renálním selháním**.

Jako poslední stojí za zmínku krmení suchozemských želv komerčně dostupnými **granulemi**. Nejsem v zásadě proti, mnohdy je to jediné, na čem jsme schopni nakonec pacienta rozkrmit v rámci hospitalizace, pokud je na to (bohužel) celý život zvyklý, ale zdůrazňuji vždy pečlivě **přečíst složení**. Mnoho výrobků se tváří jako zcela vhodné, a přitom dominantní složkou je vojtěška s vysokým obsahem bílkovin. To se může projevit velmi často mj. i abnormálním růstem krunýře. Samozřejmě jsou bílkoviny v dietě nezbytné, ale vždy jde o vyváženost jednotlivých složek. Ačkoli želvy, na rozdíl od např. koní, nejsou tak citlivé na množství vlákniny, i u nich může docházet při sníženém příjmu k výskytu řídkého trusu. Můžeme se sami přesvědčit, že pokud bychom v zimě nabízeli pouze čínské zelí, trus bude řidší, světlejší, s mírně nakyslým pachem. Ideální je přidat do chovného zařízení jako podestýlku kvalitní seno, což postupně vede k úpravě trávení a trusu samotného.

Pozn. Bližší údaje o jednotlivých složkách potravy včetně látek, které obsahují, jsou uvedeny na stránkách davidmuzicek.cz (chovatel agam vousatých).

Pacient ve výběhu - spontánní příjem potravy u želvy vroubené

Pacient ve výběhu - želva stepní